

AZ ÖRÖK LOBOGÁS APOTHEOZISA.

A Nagyasszony halálos betegen feküdt a szanatóriumban. Halálos betegen, hetvenhatévesen, csontvázvá fagyva, mozdulatlanul.

Csak az arcát nem érintette a halál közelsége. Ez az arc nem volt öreg és nem volt fiatal. Természeti csoda volt: a kiharcolt nyugalom márvánnyá simította és a várt beteljesülés fölmagasztosította. Kor-talan és nem-telen volt ez az arc: az emberi lélek szépséges tükré, amelyben a fájdalom és az öröm misztikus ölelkezése fénylett.

A nyitott ablakon a kert májusi illata áradt be. A Nagyasszony mélyen lélezett. És megszólalt hangjának harangja, a legszebb harang, amely valaha emberi torokban csengett. Bús volt most a hangja, bús és végtelenül megnyugtató.

— Most, hogy mindentől el kell búcsúznom, legjobban fáj a búcsú a levegőtől. Itt kell hagynom a levegőt is, a drága jó levegőt. Milyen édes, milyen illatos! Ó, mennyire sajnálom itthagyni. De még érzem arcomon a símogatását. Ez az utolsó, amit az életből érzek.

Rigófűtty szökkent a szobába. Édes mosoly csillant föl a Nagyasszony szája szélén.

— Drága kis rigóim! Hallja, István, milyen eszeveszetten énekl ez is az életet! Hogy cifrázza!

Önfelelt elragadtatás lepte el az arcát

— És belőlem kibuggyant a kérdés:

— Mária, édes Mária, nem bírom tovább, meg kell kérdezniem: boldog volt-e az élete?

Az emberi arc elsötétült és az emberi harang fenyegetően kondult:

— István, hogy kérdezhet ilyen ostobaságot? Ki boldog? Mi a boldogság? Szavak, amelyeknek semmi értelmük nincs. Azok az emberek találták ki, akik nem élnek, csak szeretnének élni. Az önámítás szavai. Én nem voltam sem boldog, sem boldogtalan. Szerettem az életet. Megveszekedett szerelemmel szerettem. És az élet is szeretett engem. Elhalmozott jóval, rosszal, egy pillanatra sem hagyott nyugodni. A nyugtalanság, István, ez az élet. És mindig, vagy legalább is nagyon gyakran, azt tettem, ami jól esett. Öleltem, ha ölelnem kellett, rugtam, ha rugnom kellett. Ez volt az életem. Ezer ember életét éltem, ezer szerep életét, a színpadon és az életben. Görcsösen kerestem önmagam, a magam szerepét. Nem találtam meg. De hányszor hittem, hogy megtaláltam! Ilyenkor talán még a boldogságban is hit-

tem. De ez mindig hamar elmúlt. És újra kezdtem a küzdelmet. Milyen gyönyörűség volt küzdeni! De csak egy küzdelem van, István, amely éltet: ha saját magunkat akarjuk valahová felküzdeni. Valahová, ahol az illúzió csalogat bennünket.

— Az illúzió? Csak az illúzió? sohasem kínlódtott azzal a kérdéssel, hogy érdemes-e élni, hogy van-e az életnek célja?

— Soha, István, soha! Maga fiatal és egészséges, hogy ronthatja meg az életét ilyen hiábavaló kérdésekkel? Ha már mindenáron az élet célját és értékét akarja tudni, mért nem nyugszik meg abban, amiben Goethe is megnyugodott: Az élet célja maga az élet. Der Zweck des Lebens ist das Leben selbst... Élni, minél erősebben, minél teljesebben élni, ez az élet célja. És akinek sikerül a maga saját, külön életet élni, ez a legtöbb, amit ember elérhet. Csak hinni kell a saját maga életében, István. Hinni kell, hogy ezt meg azt meg kell tennie, s akkor betöltötte a hivatását: a saját maga életét. A rigó fütyül, — és milyen tökéletesen fütyül! — a virág illatozik — és milyen tökéletesen illatozik! — és én a színpadon á g á l t a m. Az életben is. Ez volt az, amit meg kellett tennem. De nem tökéletesen tettem. Csak az állat és a növény tud valamit tökéletesen tenni. Az ember csak törekedhet a tökéletességre. Talán ez a törekvés az élet célja. Ki tudja? — És most már vége. Nem á g á l h a t o k tovább és nem hihetem tovább, hogy az igazságért ágálok. De ha itt a vég, mért nem végez gyorsabban velem az élet? Mért kínoz ilyen oktanul?

— Mert még nem akar magával végezni, édes Mária. Mert még el kell játszania Volumniát az új Coriolanussal.

A Nagyasszony szemében lobot vet az élet tüze. És a harang az életet csengi:

— Igen, igen. Uj Coriolanus van. Az igazgató azt mondja, hogy megtalálta végre a h ő s t a Nemzeti Színház számára. Ó, bár csak úgy lenne. Sohasem volt méltó társam a színpadon. Az életben sem. Én mindig szárnyalni akartam, és a hősöm mindig a föld felé húzott. Az egyetlen ember, akit irigyeltem: Ellen Terry. Ő Irvinggel játszhatott!... És mégsem csüggedtem. Kétszázszor játszottam Elektrát a vidéken, kétszáz Orestessel! Volt köztük országos híri színész és gyámoltalan dilettáns. És én mind a kétszázszor nekigyürköztem, hogy magammal ragadjam a szepegő kollégát. Teljesen sohasem sikerült, de egy kicsit mindig... Tehát ezért a „kicsiért“ éltem. Az volt a hivatásom, hogy magammal ragadjam az embereket ebből a hazug világból egy még hazugabb világba, amely azonban legalább

szebb, ó, sokkal szebb. Ezerszer sikerült, ezerszer nem. Kvittek vagyunk: én és az emberek.

A Nagyasszony egyszerre elnémult. A teste megvonaglott a nyilaló fájdalomtól. Kezét, a legbeszédebb kezet, az arcára tette. Panasz helyett eltakarta a fájdalmát.

És így, eltakart arccal, behunyt szemmel, ismét megszólalt. A harang édes szomorúsággal és bágyadt vágyakozással susogott:

— Most beszéljen maga, István. Mit hallott? Mit olvasott? De előbb egyék abból a gyönyörű körtéből. Én már csak szagolni tudom, enni nem. Az emberben a szaglóérzék él legtovább... Mily nemes gyümölcs a körte. A legnemesebb. Mert a gyümölcs rangja: az illata. A körte a gyümölcsök fejedelme.

*

Pár nap mulva meghalt az ágálás mestere, a nemes pózok mártirja. *)

(Budapest.)

Lehel István.